

Ali Akbaş'ın "Gökte Ay Portakaldır" Masalı Üzerine Metin Dil Bilimsel Bir Çözümleme

Text Linguistic Analysis on Ali Akbaş's "Moon in the Sky is Orange" Tale

Ümmü Gülsüm ÇİNİCİ*
Hüseyin ÖZBAY **

Öz:

Metin, insanların duygu, düşüncelerini, hayallerini, beklentilerini, şikâyetlerini yani iletilerini sözlü ya da yazılı olarak bildirdikleri, anlamlı bir bütünlük taşıyan, bir dilin kuralları çerçevesinde oluşturulmuş hem yüzeysel hem derin yapıdan meydana gelen bir dilsel varlıktır. Metinler anlam taşıyan yapılar olarak tanımlanırken anlamın sadece metin oluşturucuya ait olmadığı metin çözümleyici/okuyucu/dinleyici tarafından metne yüklenen anlamın da dikkate alınması gerektiği önemli bir tespittir. Metinlerin oluşturulma amacı iletişim sağlamaktır. İletişim gönderici ve alıcı arasında bir kanal aracılığıyla iletinin aktarılması demektir. Bu tanımdan hareketle iletme, anlatmak, anlamak iletişimin esas unsurları durumuna gelir. Bu da göstermektedir ki her metin bir amaçla oluşturulur. Metni anlamanın temel koşulu onu çözümlemektir. Metinler farklı yöntemlerle çözümlenebilir. Metnin tanımı yanında metin olanla metin olmayanın birbirinden ayrılması, metnin çözümlenmesi dil bilimcilerin önemli inceleme başlıklarındandır. Metinsellik ölçütlerinin Beaugrande ile Dressler tarafından saptanması bu alana

*Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili edebiyatı Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Öğrencisi, Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni. E mail: gcinici@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7357-0782>

**Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı. E mail: hozbay@gazi.edu.tr,

önemli bir katkı sağlamıştır. Bu çalışmada Ali Akbaş'ın edebi bir eser olan "Gökte Ay Portakaldır" adlı masalı metin dil bilim yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmada Beaugrande ile Dressler tarafından belirlenen metinsellik ölçütleri (bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilişsellik, durumsallık ve metinlerarasılık) masala uygulanmıştır. Masal hem yüzeysel boyutta dil bilgisi kurallarına uygunluğuna bakılarak bağdaşıklık unsurları açısından küçük yapı başlığında hem de anlamsal ve işlevsel boyutta tutarlılık unsurları açısından büyük yapı başlığında incelenmiş, masalla ilgili sonuçlar ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Metin, Metin Dil Bilim, Bağdaşıklık, Tutarlılık

Abstract:

The text is a linguistic entity that is both superficial and deeply structured, formed in the framework of a rules of language, with meaningful coherence, in which people express emotions, thoughts, dreams, anticipations, complaints, verbally or in writing. While texts are defined as meaningful structures, it is important to note that the meaning of the text is solely attributed to the text analyst / reader / listener, not to the text creator. The purpose of creation of the text is to provide communication. Communication refers to the transmission of a message between a sender and a receiver via a channel. Communicating, explaining, and understanding this with movement is the essential element of communication. This shows that each text is created for a purpose. The basic condition of the textual understanding is to solve it. Texts can be analyzed in different ways. Apart from the description of the text, the separation of text and non-text and text analysis is also an important topic of study of linguists. The determination of textuality criteria by Beaugrande and Dressler has contributed to this area. In this work, a literary work of Ali Akbas, "Moon in the Sky is orange", was analyzed by linguistic method. In the study, the textuality criteria (cohesiveness, consistency, purposefulness, acceptability, cognition, conditionality and intertextuality) determined by Dresser with Beaugrande were applied. The tale was examined at the small structure title in terms of cohesiveness according to the suitability of language information rules in the superficial dimension. Besides, it was examined at the big structure title in terms of consistency in the semantic and functional dimension.

Keywords: Text, Text Linguistics, Cohesiveness, Consistency

Giriş:

Sosyal bir varlık olan insan duygu, düşünce, bilgi ve gözlemlerini aktarmak ister. Bu iletişimi başlatır. İletişimde çeşitli araçlar kullanılır: dil, resim, sembol, yazı, jest, mimik bunlardan bazılarıdır. Pek çok bakımdan en etkili araç dildir.

Wolfgang Kayser'den aktaran Şenöz (2005)'ün de belirttiği gibi insanlar konuşurken birbiriyle bağlantılı cümleler yani metinler oluşturmaktadır. Sözlü iletişimin temel unsurlarından olan metinler, yazılı iletişimde en temel unsur halini alır. Metin kelimesi Batı dillerindeki tekst(text) kelimesine karşılık gelmektedir.

Metin, anlamsal açıdan bütünlük taşıyan, cümle ve cümle değerindeki birimlerden oluşan dilsel bir yapı şeklinde tanımlanabilir. Metinle ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Mckee(2003), metin anlam çıkardığımız bir varlık alanıdır, demiştir. Özdemir (1983) Dilsel bir ürün olan metin, okumaya konu olan anlatımsal bir bütünlüğü bulunan sözceler oluşturduğu somut bir varlıktır, derken; Şenöz, (2005) kültürel değişim süreci içinde bilginin kurgulandığı ve düzenlendiği dile dayalı biçimlerdir, der. Günay (2003)'a göre metin "Belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür."

Metinler anlam taşıyan yapılardır. Metinlerin basit anlamdan zengin anlama kadar anlamları olabilir. Metinler, bu anlamı metnin biçimsel özellikleri ile soyut katmanlarının toplamından kazanır. Bir metin, yazarı tarafından anlamlandırılır. Fakat metnin tek anlam vereni yazar değildir. Metin, okuyucu ve dinleyici tarafından da yeniden anlamlandırılır.

Metni anlamak için onu çözümlemek gerekir. Rıfat (1999)'a göre, metni çözümlenmede önemli olan, görünüşte düzensiz durumdaki çok büyük olaylar kütesini bir sınıflandırma ilkesi altında toplayabilmektir.

Metinleri çözümlenmede değişik yöntemler kullanılabilir. Bu yöntemlerden biri metin dil bilimi yöntemidir. Dil bilimi uzun bir zaman odak olarak cümleyi görmüş ve onu incelemiştir. Zamanla cümle ile metnin birbirinin aynı olmadığı görüşü doğrultusunda çalışmalar artmış, dil bilimi odak noktasına cümle yerine metni almıştır. Metin dil bilimi 1960'lı yıllarda gelişmeye başlayan bir alandır. Hengirmen(1999), Metin dil bilimi, dili tümceler arası bağlantıları temel alarak inceleyen, dil kullanımını metin üretme olarak gören, metinleri bir bütünlük içinde ele alan bilim dalıdır, der. Weinrich, dilsel öğelerin her zaman metin bağlamı içinde incelenmesi gerektiği düşüncesindedir. Weinrich'ten aktaran Şenöz(2005) "Dilbilim demek metin dilbilim demektir" der.

Her yöntemin bir amacı vardır. Şenöz(2005), Metindilbilimin amacı metinlerin yapılarını, yani dilbilgisel ve içeriksel kurgulanış biçimlerini ve bildirişimsel işlevlerini ortaya çıkarmak ve uygulamalı örneklerle göstermektir, der. Metin dil biliminin temeli metnin bir bütün olarak ele alınması ve cümleler arası bağların açıklanması anlayışıyla özetlenebilir. Heineman/ Viehweger'den aktaran Şenöz, (2005) Metindilbilimin en önde gelen görevleri arasında metin olanı metin olma-

yandan ayırmak ve metinleri sınıflandırmak için ölçütler oluşturmak yer alır, der.

Metin dil bilimin ana ilkesi metnin tamamına bakmak olduğuna göre metinler belirli ölçütleri içinde barındıran yapılar olmalıdır. Beaugrande ve Wolfrang(1981)'in sınıflamasına göre bu ölçütler bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, bilişsellik, kabul edilirlilik, durumsallık, metinlerarasılık başlıkları ile belirlenmiştir. Metinlerin incelenmesinde temel olarak görülen iki ölçütten biri küçük yapı(bağdaşıklık), diğeri büyük yapı(tutarlılık)dır.

Dilin unsurlarının taşıyıcısı olan metinler çeşitli türlere ayrılır. Dil bilimciler farklı türlerindeki metinleri dil bilimsel yöntemlerle çözümlenmektedirler. Edebi metinlerin dil bilimciler tarafından incelenmesi uzun zaman edebiyatçılar tarafından olumsuz karşılanırsa da 20. yüzyılda dilin unsurlarıyla oluşturulan edebi metinlerde dilin nasıl kullanıldığının tespitinin edebiyata katkıda bulunacağı düşüncesi yaygınlaşmıştır.

Bu bilgiler ışığında Ali Akbaş'ın Gökte Ay Portakaldır adlı masalı incelenecektir. Çalışmanın, metin dil bilim yöntemiyle yapılan bir masal çözümlemesi örneği olması amaçlanmaktadır.

Yöntem:

Örnekleme:

Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ali Akbaş tarafından yazılan "Gökte Ay Portakaldır" masalı metin dil bilim yöntemiyle metinsellik ölçütlerine göre çözümlenmiştir.

Araştırma Modeli:

Bu çalışma nitel bir çalışmadır. Betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma yönteminin amacı belirlenen ölçütlerle herhangi bir olay, durum ya da problemi tanımlamak ve yorumlamaktır.

Veri Toplama Araçları:

Çalışmada incelenen masal metni Beaugrande ile Dressler tarafından belirlenen metinsellik ölçütlerine göre çözümlenmiştir.

Verilerin Analizi :

Çalışmada metinsellik ölçütleri başlıklar altında masala uygulanmıştır. Cümleler, bağlantılar, cümle üstü yapılar, bağdaşıklık(küçük yapı), tutarlılık(büyük yapı) unsurları ayrı ayrı başlıklarla gösterilmiştir.

Bulgular:

Masaldaki Küçük Yapı:

Metni oluşturan sözcük, sözcük öbeği ve cümlelerin anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde birbirlerine bağlanmasına, yani yüzey yapıdaki dil ilişkileri yoluyla oluşan bağlantıların tamamına bağdaşıklık denir. Bu kapsamda yinelemeler, art ve ön gönderimler, eksiltili yapılar, bağlantı öğeleri incelenecektir.

Masaldaki Yinelemeler:

Masalda yinelemeler çoktur. Ahenk unsurlardan biri hatta masallar için başlıcası olan yinelemeler dikkati toplamayı kolaylaştırırken aynı zamanda yoğunlaşılması gereken noktaları öne çıkarır. Yinelemeler önem belirtme, görüşte ısrar etme, isteği teyit etme gibi amaçlarla veya beklenmeyen bir durumla karşılaşma ya da konuşmanın kesilmesinin istenmemesi gibi durumlarda da işlevsel olarak kullanılmaktadırlar (Dilidüzgün 2008).

"Gökte Ay Portakaldır" masalında "güzel" on dokuz defa, "ay" on yedi defa, "gök" on iki defa, "güneş" on defa, "ninni" on defa, "günaydın" beş defa, "gece" beş defa ile en çok tekrar edilen sözcüklerdir. Bu durum masalın güzeli görmek ve göstermek amacıyla yazıldığını vurgular.

"Ninni iyiye güzele/ Ninni dünyamız düzele" mısraları ve "Yıldız güzel ay güzel" mısrası üç defa yinelenmiştir.

Metinlerarasılık kavramından bahsedilmesi gereken bu masalda düz yazı aralarına yerleştirilen şiirler, ahengi artırmış aynı zamanda redif, uyak, aliterasyon ve asonanslarla oluşan uyum ve akıcılıkla dinleyene dilin şiirsel gücünü de göstermiştir.

65aPencereden süzülürüm

b Ağlarsanız üzülürüm

c Süt sağırım bebeklere

d Ben çobanım bulut sürüm

İkilemelere de masalda sıkça rastlanmaktadır. "hayran hayran, yüz yüze, döne döne, uğul uğul, nazlı nazlı, usul usul, köy kent, yazı yaban, kucak kucak, ayrı gayrı, uçun uçun, alay alay" masalda kullanılan ikileme örnekleridir.

Art Gönderimler:

Metin akışında sürerliliğin sağlanması için gönderimler yapılmaktadır. Metnin akışı içinde gönderim aracının kullanıldığı yere göre metnin önceki bölümlerinde kullanılan bir sözcüğe farklı sözcük ya da eklerle gönderimde bulunması duruma art gönderim denir. Art gönderimler adılar, önadlar, ekler ya da belirteçler

kullanılarak yapılabilir. Masalda art gönderimlere sıkça rastlanmaktadır.

1.ve 2. cümleler arasında sıfat kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur. *Vaktiyle **AY'la GÜNEŞ** iki kardeşmiş. İkisi de gençmiş.*

3b.ve 5. cümleler arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

*3b **AY** da on dördünde, dik başlı, altın saçlı delişmen **bir kızmış.** 5 Saçının sayısınca yıldız gözleri kamaşarak **onu** uzaktan süzermiş.*

3b ve 9. cümleler arasında sıfat kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

*3b **AY** da on dördünde, dik başlı, altın saçlı delişmen **bir kızmış.** 9 Kendi güzelliğine hayran olan **bu şumarık kız**, sebepsiz güler, sebepsiz ağlarmış.*

10. ve 11 cümleler arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

***GÜNEŞ** de gece yatar gündüz cirit atarmış altın yeleli atıyla. 11 Samanyolu'ndan demir kazığa kadar koca gök **ona** darmış.*

17. ve 18. cümleler arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

*Oysa gökyüzünde **nice yıldızlar** varmış... **Demirkazık, Yedikardeşler, Kervankıran, Ülker, Terazi; b ama hepsi** işinde gücünde, ağır uslu yaşamış.*

17. ve 19c cümleleri arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

*17 Oysa gökyüzünde **nice yıldızlar** varmış...*

*19.....c **onlar** da mavi gökte öyle gezerlermiş.*

24d ve 25. cümleler arasında sıfat kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

24a Ve oracıkta göğe el kaldırıp şöyle yalvarmışlar Allah'a:

b-Hey Yüce Tanrı

Güç ver gücünden

c Ta Hint'ten, Çin'den

Fili böceği

Dalı çiçeği

Yoksulu beyi

Eşçe tatalım

*d Hoşça tatalım, deyip **bir ilkbahar sabahı** işe koyulmuşlar.*

25 *İşte o **andan** beri her gün tan atarken GÜNEŞ döne döne yükselir göğe.*

29a ve 30. cümleler arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

29a ***Kuş, böcek, yaprak, çiçek** hep bir ağızdan tekbir gibi, b -Günaydın! derler.* 30 ***Her şey** dilince Allah'ı anar sabahleyin.*

29b ve 32. cümleler arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

29a ***Kuş, böcek, yaprak, çiçek** hep bir ağızdan tekbir gibi, b -Günaydın! derler.* 30 ***Her şey** dilince Allah'ı anar sabahleyin.* 32 ***Bu** onların sabah duasıdır.*

29a ve 32. cümleler arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

29a ***Kuş, böcek, yaprak, çiçek** hep bir ağızdan tekbir gibi, b -Günaydın! derler.* 30 ***Her şey** dilince Allah'ı anar sabahleyin.* 32 ***Bu onların** sabah duasıdır.*

48., 49., 50. ve 52. cümleler arasında art gönderim ilişkisi vardır.

48 *Berberinde **geceyi** getirmiştir, **esmer geceyi.*** 49 *Gökyüzünde **lacivert bir örtü** gerer.* 50 *Köye kente, yazıya yabana, kucak kucak **karanlık** ve serinlik serper.* 51a *Serper ki, b **çiçekler** açarken utanmasın, c insanlar ve kuşlar utanmadan sevişsinler diye.* 52 *Yoksa **bu koca karanlığın** ne gereği vardı...*

59., 60. ve 61. cümleler arasında art gönderim ilişkisi vardır.

59 ***Yorgunluğu yıkar arıtır kollardan bacaklardan.*** 60 ***Gökyüzünü yıldızlarla donatır.***

61 ***Bunları** hem bir şimşek kadar hızlı, hem de bir anne gibi usulcacık yapar.*

75a. ve 76a cümleleri arasında zamir kullanılarak art gönderim ilişkisi oluşturulmuştur.

75a *Ve böylece **AY'la GÜNEŞ** kuşların, böceklerin, çiçeklerin ve insanların sevgisini kazanmış; b mutluluğun sırrına ermişler.* 76a *Tanrı da **onlara** gücünden güç vermiş, b ölümsüz kılmış.*

Ön Gönderimler:

Metnin akışı içinde gönderim aracının kullanıldığı yere göre metnin sonraki bölümlerinde kullanılan bir sözcüğe farklı sözcük ya da eklerle gönderimde bulunması durumuna ön gönderim denir. Metinde ayrıntıları daha sonrada verilecek kişi, durum, olay ve nesnelerin metnin başında kısaca yer alması olarak da tanımlanabilir.

23. 24. Cümle arasında ön gönderim ilişkisi vardır.

23 *Ve oracıkta göğe el kaldırıp şöyle yalvarmışlar Allah'a:*

24a-*Hey Yüce Tanrı*

b*Güç ver gücünden*

c *Ta Hint'ten, Çin'den*

Fili böceği

Dalı çiçeği

Yoksulu beyi

Eşçe tutalım

d Hoşça tutalım, deyip bir ilkbahar sabahı işe koyulmuşlar.

63b ve 64 cümleleri arasında ön gönderim ilişkisi vardır.

63a *En tatlı rüyaları gönderir bebeklere, b en güzel ninniye* söyler. 64 Görelim **neler** söyler:

70. ve 71., 72.73., 74. cümleler arasında ön gönderim ilişkisi vardır.

70 *Gümüş renkli bulutlar arasında uçarken de* şu türküyü söylerler:

71a *Uçtuk uçtuk beşikten*

b *Kanadımız ışıktan*

c *Şakacıktan kuş olduk*

d *Kuş olduk şakacıktan*

e *Yıldız güzel ay güzel*

f *Ayızla Umay güzel*

Örtük Anlatımlar:

Örtük anlatım, metinde açıkça belirtilmeyen fakat sezdirilen ya da bazı sözcük ve yapılar aracılığıyla çıkarılması istenen anlamdır.

19. cümleden arıların, balıkların ve yıldızların bir düzen içinde olduğu ve gelişigüzel hareket etmediği sonucu çıkarılabilir.

19a *Nasıl kovana giren binlerce arı yolunu yordamını bilir, birbirine dokunmadan uçarsa, b denizdeki balıklar nasıl çarpışmadan yüzerse, c onlar da mavi gökte öyle gezerlermiş.*

29. ve 30. cümlelerden bütün yaratılanların canlı olduğu ve kendi dilinde konuştuğu sonucu çıkarılabilir.

29a *Kuş, böcek, yaprak, çiçek hep bir ağızdan tekbir gibi, b -Günaydın! derler.*

30 Her şey dilince Allah'ı anar sabahleyin.

43. ve 44. Cümlelerden işini güzelce yapan kişinin yorulacağı ama işi bitirmenin mutluluğunu yaşayacağı sonucu çıkarılabilir.

43 Her gün akşama kadar çırpınır durur GÜNEŞ. 43 İşi bitince de yorgun argın, kan-ter içinde, tatlı gülümsemelerle terk eder dünyamızı.

50., 51. ve 52. cümlelerden gecenin, özel ilişkileri yaşamak için ayrılmış bir zaman olduğu, her şeyin, her zaman, her yerde açıkça yaşanmasının uygun olmayacağı sonucu çıkarılabilir.

50 Köye kente, yazıya yabana, kucak kucak karanlık ve serinlik serper. 51a Serper ki, b çiçekler açarken utanmasın, c insanlar ve kuşlar utanmadan sevişsinler diye. 52 Yoksa bu koca karanlığın ne gereği vardı...

74. cümleden gerçek hayatta olmaz diye bilinen her şeyin masallarda olabileceği sonucu çıkarılabilir.

74a Gökte ay portakaldır

b Ye de bak tadı baldır

c Bilyemizdir yıldızlar

d Olmaz deme masaldır

75. cümleden mutluluğun sırrının sevgi olduğu sonucu çıkarılabilir.

75a Ve böylece AY'la GÜNEŞ kuşların, böceklerin, çiçeklerin ve insanların sevgisini kazanmış; b mutluluğun sırrına ermişler.

Eksiltili Yapılar:

Eksiltili yapı olağan koşullardaki biçimine oranla kimi öğeleri eksik olan ama anlamayı aksatmayan dizimdir (Vardar 1988). Yani metinde herhangi bir anlama problemi oluşturmayacak şekilde bazı öğelerin kasıtlı olarak kullanılmamasıyla oluşan yapıya eksiltili yapı denir. Metindeki her cümle bağlam içinde yerini aldığından eksiltili yapılar anlam kaybına yol açmadığı gibi metin içi akıcılığı sağlar. Masalda özne eksikliği biçiminde kullanılmış eksiltili yapı örnekleri:

(O)Gökyüzünün gözdesiymiş. (6)

(O)a Her gece bir denizde yıkanır, b sırmalı fistanlar giyer, c suyun aynasında saçlarını tararmış. (7)

(O)Saatlerce hayran hayran bakarmış suya... (8)

(Onlar)Gök yurdundan alayla bakarlarmış yere. (13)

(Onlar)Dünyadan uzak, yaramaz aylak yaşarlarmış. (14)

(Onlar)Yüz yüze bakamamışlar. (21)

(**Onlar**)Nihayet,-Bugünden tezi yok aylaklığa bir son verelim, deyip çalışmaya karar kılmışlar. (22)

(**Onlar**)Ve oracıkta göğe el kaldırıp şöyle yalvarmışlar Allah'a: (23)

(**O**)a -Günaydın! der dağlara, tepelere, (**O**)b Ninelere ve bebeklere "Günaydın!" der. (26)

(**O**)Göğü ve denizi maviye, çiçekleri bin bir renge boyar. (40)

(**O**)Yaprağa yeşili, elmaya kırmızıyı yakıştırır. (41)

(**O**)Meyvelere tat ve râyiha, güllere koku dağıtır. (42)

(**O**)Beraberinde geceyi getirmiştir, esmer geceyi. (48)

(**O**)Gökyüzünde lacivert bir örtü gerer. (49)

(**O**)Köye kente, yazıya yabana, kucak kucak karanlık ve serinlik serper. (50)

(**O**)a En tatlı rüyaları gönderir bebeklere, b en güzel ninniye söyler. (63)

(**Onlar**)Gümüş renkli bulutlar arasında uçarken de şu türküyü söylerler: (70)

(**Onlar**)a Git gide gençleşmiş, b git gide güzelleşmişler. (77)

Masalda yüklem eksikliği biçiminde kullanılmış eksiltiyi yapı örnekleri:

Amma ne kız... (4)

Al, yeşil, mavi, mor... (37)

Masalda tamlama eksikliği biçiminde kullanılmış eksiltiyi yapı örnekleri:

*a Ama gün gelmiş (**onların**) eski neşeleri uçmuş, b ışıkları körelmiş, c iki kardeş yaşlanmaya başlamışlar.* (15)

(**Onların**) *Bir candan dostları kalmamış çevrelerinde...* (16)

*a Tanrı da onlara gücünden güç vermiş, b (**onları**) ölümsüz kılmış.* (76)

Bağıntı Ögeleri:

Metin, cümlelerin birbiriyle ilişkili olduğu bir yapıdır. Cümleler arasında ilişki kurmanın bir yolu da bağıntı ögelerinin kullanılmasıdır. Bağlantı ögeleri cümleleri amaç, karşıtlık, birliktelik, pekiştirme, karşılaştırma, neden-sonuç anlamlarıyla birbirine bağlar. Karşıtlık anlamı veren "ama" bağlacı masalda iki kez kullanılmıştır. Bu bağlaç olayların beklenenin tersine geliştiğini, karşıtlık durumunu bildirir. Masalımızda bu duruma çok rastlanmaz. "Oysa" bağlacı bir defa kullanılmıştır.

15. cümlede *14 Dünyadan uzak, yaramaz aylak yaşarlarmış.*15a **Ama** gün gelmiş eski neşeleri uçmuş, b ışıkları körelmiş, c iki kardeş yaşlanmaya başlamışlar.

17. cümlede *17a Oysa gökyüzünde nice yıldızlar varmış... Demirkazık, Yedikar-*

deşler, Kervankıran, Ülker, Terazi; b **ama** hepsi içinde gücünde, ağır uslu yaşarmış.

17. cümlede 17a **Oysa** gökyüzünde nice yıldızlar varmış... Demirkazık, Yedikardeşler, Kervankıran, Ülker, Terazi; b ama hepsi içinde gücünde, ağır uslu yaşarmış.

Birliktelik anlamındaki "ve", "ile" bağlacı hem sözcükler arasında hem cümleler arasında kullanılmıştır.

23. cümlede **Ve oracıkta göğe el kaldırıp şöyle yalvarmışlar Allah'a:**

28. cümlede **Ve bir kedi mırıldar GÜNEŞ'e karşı, esner, b gerinir c -Günaydın! der.**

40. cümlede **Göğü ve denizi maviye, çiçekleri bin bir renge boyar.**

42. cümlede **Meyvelere tat ve râyiha, güllere koku dağıtır.**

50. cümlede **Köye kente, yazıya yabana, kucak kucak karanlık ve serinlik serper.**

51. cümlede **Serper ki, b çiçekler açarken utanmasın, c insanlar ve kuşlar utanmadan sevişsinler diye.**

75. cümlede **Ve böylece AY'la GÜNEŞ kuşların, böceklerin, çiçeklerin ve insanların sevgisini kazanmış; b mutluluğun sırrına ermişler.**

1. cümlede **Vaktiyle AY'la GÜNEŞ iki kardeşmiş.**

21. cümlede **AY'la GÜNEŞ düşündükçe utanmışlar ettiklerinden.**

75. cümlede **böylece AY'la GÜNEŞ kuşların, böceklerin, çiçeklerin ve insanların sevgisini kazanmış; b mutluluğun sırrına ermişler.**

Karşılaştırma anlamı veren bağlaçlar da masalda yer almıştır.

52. cümlede **Yoksa bu koca karanlığın ne gereği vardı...**

55. cümlede **Onun için ne çiçek açarken bahçıvan, ne de bebek büyürken anne hiç görmemiştir.**

61. cümlede **Bunları hem bir şimşek kadar hızlı, hem de bir anne gibi usulcacık yapar.**

Masalda de ve ki bağlaçları da kullanılmıştır.2.,10., 20.,44.,47.,70.,74.,76. cümlelerde "de"; 51. cümlede "ki" bağlacına yer verilmiştir.

Masaldaki Büyük Yapı:

Büyük yapı metnin anlamsal yapısının incelendiği alandır. Bu alanda özelleştirme ve genelleştirmeler, neden sonuç ilişkileri, karşılaştırmalar, karşıtlıklar gibi anlamsal yapı unsurları ile olay, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, kişiler, zaman ve mekân, konu-tema başlıkları incelenerek tutarlılık görünümleri ele alınır. Me-

tinlerde cümleler arasında anlamsal ve mantıksal bir bütünlük bulunmalıdır. Bu metinsellik ölçütlerinde tutarlılık olarak adlandırılır. Onursal (2003), bağdaşıklık-
ğın yüzeysel yapıda görülebildiğini fakat tutarlılığın ancak derin yapıda görülebileceğini söyler. Bu bölümde tutarlılık unsurları incelenecektir.

Özelleştirme İlişkileri:

Özelleştirme, metnin bütünlüğü içinde söylenen bir sözün devamında ayrıntı-
larının aktarılması olarak tanımlanabilir.

İncelediğimiz metinde yapılan özelleştirmeler şunlardır:

3a 'da başlayan güneşle ilgili özelleştirmeler 10. 11.ve 12. cümlelerde devam et-
miştir.

3a GÜNEŞ çatal yürekli, çelik bilekli, canlı kanlı bir delikanlı;

*10 GÜNEŞ de gece yatar gündüz cirit atarmış altın yeveli atıyla. 11 Samanyolu'n-
dan demir kazığa kadar koca gök ona darmış.*

12 AY saçlarından, GÜNEŞ atlarından başka bir şeyi sevmezmiş.

3b'de başlayan ay ile ilgili özelleştirmeler 4.5.6.7.8.9. ve 12. cümlelerde devam
etmiştir.

*b AY da on dördünde, dik başlı, altın saçlı delişmen bir kızmış. 4 Amma ne kız...
5 Saçının sayısınca yıldız gözleri kamaşarak onu uzaktan süzermiş. 6 Gökyüzünün
gözdesiymiş. 7a Her gece bir denizde yıkanır, b sırmalı fistanlar giyer, c suyun ayna-
sında saçlarını tararmış. 8 Saatlerce hayran hayran bakarmış suya... 9 Kendi güzel-
liğine hayran olan bu şımarık kız, sebepsiz güler, sebepsiz ağlarmış.*

12 AY saçlarından, GÜNEŞ atlarından başka bir şeyi sevmezmiş.

17. cümlede nice yıldızlar dedikten sonra isim isim yıldızlar sayılmıştır.

*17a Oysa gökyüzünde nice yıldızlar varmış... Demirkazık, Yedikardeşler, Ker-
vankıran, Ülker, Terazi; b ama hepsi içinde gücünde, ağır uslu yaşarmış.*

48. cümlede gece söylenmiş sonra özelleştirilmiştir.

Berberinde geceyi getirmiştir, esmer geceyi.

58. cümlede uyku açılmış ve tatlı uyku olarak özelleştirilmiştir.

*58 AY, bir anne gibi ayrı gayrı gözetmeden, bütün canlılara uykuyu dağıtır, tatlı
uykuyu...*

63. cümlede en güzel ninniyi söyler ifadesinden sonra ninni yazılmıştır.

63ben güzel ninniyi söyler. 64 Görelim neler söyler:

65a Pencereden süzülürüm

b Ağlarsanız üzülürüm

c Süt sağarım bebeklere

d Ben çobanım bulut sürüm

e Ninni iyiye güzele

f Ninni dünyamız düzele

66a Uçun uçun alay alay

b İyilere uçmak kolay

c Ay-Yıldızın gölgesinde

d Derilin başlasın halay

e Ninni iyiye güzele

f Ninni dünyamız düzele

67a Ay bulutun ardındadır

b Masal uyku tadındadır

c Şimdi çocuklar rüyada

d Bir kuşun kanadındadır

e Ninni iyiye güzele

f Ninni dünyamız düzele

Genelleştirme İlişkileri:

Tutarlılığı oluştururken okuyucuya verilmek istenen mesajın somutlaştırılmasında kullanılan yollardan biri genelleştirme yapmaktır. İncelediğimiz metinde yapılan genelleştirmeler şunlardır:

38. ve 39. cümlelerde Güneş'in dünyayı süslediği söylendikten sonra bunun somut ifadeleri 40., 41. ve 42. cümlelerde genelleştirilmiştir.

40 Göğü ve denizi maviye, çiçekleri bin bir renge boyar. 41 Yaprağa yeşili, elmaya kırmızıyı yakıştırır. 42 Meyvelere tat ve râyiha, güllere koku dağıtır.

Neden-Sonuç İlişkileri:

Gerek cümle içinde gerek cümleler arasında oluşturulan başarılı neden- sonuç ilişkileri tutarlılığı artırır. Güneş ve Ay uzun zaman aylak, yaramaz bir hayat sürmüşler. Zaman sonra yaşlanıp dopsuz kalınca düşünüp hatalarını anlamışlar. Bütün güçleriyle çalışıp herkesin sevgisini kazanmışlar. Bunun üzerine Tanrı onları ölümsüz kılmış.

Karşılaştırmalar:

Mantıksal bütünlüğü kurarken nesnelere, durumlar, olaylar ya da kişiler arasında yapılan karşılaştırmalar somutlaştırma ve anlamlandırmayı kolaylaştırır. Masalda, sadece Ay ve Güneş diğer gök cisimleriyle karşılaştırılmıştır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Varlık ve nesnelere betimlemek için kullanılan bakış açısına odaklayım denmektedir. Kıran ve Ayşe(2007) odaklayım olarak adlandırılan bu aktarım biçimini ‘sıfır, iç ve dış odaklayım’ olarak üç başlıkla sınırlandırırken, Günay (2004)buna ‘çoğul odaklayımı’ da ilave etmektedir. Üçüncü tekil kişi adıyla ve her bilgiye sahip bir anlatıcı kullanılıyorsa sıfır odaklayım; üçüncü tekil kişi adıyla sadece görülebileni ve duyulabileni anlatan anlatıcı kullanılıyorsa dış odaklayım; birinci tekil kişi adıyla kullanılarak yapılan anlatımlara iç odaklayım denir. Masalda sıfır odaklayım tekniği kullanılmıştır. Metnin genelinde üçüncü tekil kişi anlatıcısı ve hâkim bakış açısı kullanılmıştır. Bazı bölümlerde birinci tekil kişi anlatıcısı ve kahraman bakış açısına da yer verilmiştir.

Masal Kişileri:

Anlatmaya bağlı metinlerden olay çevresinde gelişen metinler kişi unsurundan bağımsız düşünülemez. Yapı unsurlarının başında yer alan karakterler metnin tutarlılığında önemli bir etkiye sahiptir. Masalın kahramanları Güneş ve Ay’dır. İki kardeş olarak tanıtılan kahramanların özellikleri de verilmiştir. *3a GÜNEŞ çatal yürekli, çelik bilekli, canlı kanlı bir delikanlı; b AY da on dördünde, dik başlı, altın saçlı delişmen bir kızmış.*

Ayrıca dağlar, tepeler, nineler, bebeler, kedi, çiçekler, rüyalarında uçan çocuklar masalın diğer kahramanlarıdır. Çocuklar bir türküyle masalın sonlarında konuşturulmuştur.

Zaman ve Mekân:

Her olay başlar, devam eder ve biter. Başlangıç ve bitiş arasındaki süreç her olayda farklılık gösterebilir. “Vaktiyle” ifadesiyle başlayan zaman bilinmezden gelip bilinmeze gitmektedir. Gerçek zaman kavramları olan “gece, ilkbahar, sabah, akşam” masalda yaşam dilimlerini netleştirmeye yardımcı olmaktadır. Mekân bütün gökyüzü ve yeryüzüdür.

Tema ve Konu:

Masalda sorumluluk teması işlenmektedir. Masalın konusu sorumluluk sahibi olmak, ana fikri ise ancak sorumluluklar yerine getirilince, işe yapılıncaya canlı ve mutlu olunabileceğidir.

Tartışma ve Sonuç:

Ali Akbaş'ın Gökte Ay Portakaldır adlı masalının inceleme sonuçları şunlardır:

Genel Yapı

Birinci Bölüm (olay)

Başlangıç durumu: Güneş ve Ay'ın güzellikleri, aylak hayatları

Dönüştürücü öge: Güneş ve Ay'ın yaşlanmaya başlaması

Bitiş durumu: Çalışmaya karar vermeleri

İkinci bölüm(olay)

Başlangıç durumu: Güneş ve Ay'ın yaptıkları işler, özverili çalışmaları

Dönüştürücü öge: Herkesin sevgisini kazanmaları

Bitiş durumu: Mutlu olup ölümsüzlüğü kazanmaları

Masal seçilen kahramanlarla hem kız hem erkek çocuklarını hedef kitle içine almıştır.

Masaldaki şiirsel anlatım, betimlemeler, asonans ve aliterasyonlar masaldaki akıcılığı artırmıştır.

Kelime tekrarına düşmemek, dinleyeni ya da okuyanı sıkmamak, anlatımı etkili kılmak ve bağlantıyı başarıyla sürdürmek için art ve ön gönderimlerden yararlanılmıştır.

Masalın doğasından kaynaklanan doğruya ve iyiye yönlendirme gayreti kapsamında örtük anlatımlara yer verilmiştir.

Masal büyük yapı bakımından başarılıdır.

Masalda gerçek zaman dilimlerini ifade eden sözcüklere yer verilerek okuyucuların masalı içselleştirmesine olanak sağlanmıştır.

Masal kahramanları ile insanların var olduğunu bildiği varlıklara yeni bakış ve işlev yüklenmiştir.

Masal metin çözücünde zihinsel bir süreç başlatabilir niteliktedir.

Masalın tamamında anlam bütünlüğü oluşturulmuş; özelleştirme, genelleştirme karşılaştırma yapılarak masalın tutarlı bir yapıda olması sağlanmıştır.

Metin üreticisinin iletisi, niyeti açıkça metin çözücüye aktarılabilmektedir.

Sonuç olarak, incelenen eserin küçük ve büyük yapı incelemesi sonucu belirlenen ölçütlere uyduğu söylenebilir.

Kaynakça:

BEAUGRANDE, Robert Alain de, ve WOLFRANG Ulrich Dressler. (1981), **Introduction to Text Linguistics**, London and New York: Longman.

DİLİDÜZGÜN, Şükran, (2008), Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım, (*Doktora Tezi.*) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.

GÜNAY, Veli Doğan, (2004), *Dil ve İletişim*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

GÜNAY, Veli Doğan, (2003), *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

HENGİRMEN, Mehmet, (1999), *Dil bilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Engine Yayınevi.

KIRAN, Zeynel ve KIRAN, Ayşe Eziler. (2007), *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ONURSAL, İrem, (2003), “*Türkçe Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık*”. Günümüz Dilbilim Çalışmaları, İstanbul: Multilingual Yayınları.

ÖZDEMİR, Emin, (1983), *Okuma Sanatı: Nasıl okumalı, Neler Okumalı*, İstanbul: Varlık Yayınevi.

RIFAT, Mehmet, (1999), *Gösterge Eleştirisi*, İstanbul: Kaf Yayınevi.

ŞENÖZ, Canan Ayata, (2005), *Metindilbilim ve Türkçe*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

UZUN, Leyla Subaşı, (1995), *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*, Ankara: Simurg Yayınevi.

VARDAR, Berke, (1988), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: ABC Kitabevi.

Gökte Ay Portakaldır Adlı Masal

1 Vaktiyle AY'la GÜNEŞ iki kardeşmiş. 2 İkisi de gençmiş. 3a GÜNEŞ çatal yürekli, çelik bilekli, canlı kanlı bir delikanlı; b AY da on dördünde, dik başlı, altın saçlı delişmen bir kızmış. 4 Amma ne kız... 5 Saçının sayısınca yıldız gözleri kamaşarak onu uzaktan süzermiş. 6 Gökyüzünün gözdesiymiş. 7a Her gece bir denizde yıkanır, b sırmalı fistanlar giyer, c suyun aynasında saçlarını tararmış. 8 Saatlerce hayran hayran bakarmış suya... 9 Kendi güzelliğine hayran olan bu şımarık kız, sebepsiz güler, sebepsiz ağlarmış.

10 GÜNEŞ de gece yatar gündüz cirit atarmış altın yeveli atıyla. 11 Samanyolu'ndan demir kazığa kadar koca gök ona darmış.

12 AY saçlarından, GÜNEŞ atlarından başka bir şeyi sevmezmiş. 13 Gök yurdundan alayla bakarlarımış yere. 14 Dünyadan uzak, yaramaz aylak yaşarlarmış.

15a Ama gün gelmiş eski neşeleri uçmuş, b ışıkları körelmiş, c iki kardeş yaşlanmaya başlamışlar. 16 Bir candan dostları kalmamış çevrelerinde...

17 Oysa gökyüzünde nice yıldızlar varmış... 18a Demirkazık, Yedikardeşler, Kervankıran, Ülker, Terazi; b ama hepsi işinde gücünde, ağır uslu yaşarmış.

19a Nasıl kovana giren binlerce arı yolunu yordamını bilir, birbirine dokunmadan uçarsa, b denizdeki balıklar nasıl çarpışmadan yüzerse, c onlar da mavi gökte öyle gezerlermiş.

20 AY'la GÜNEŞ düşündükçe utanmışlar ettiklerinden. 21 Yüz yüze bakamamışlar. 22a Nihayet,

b -Bugünden tezi yok aylaklığa bir son verelim, deyip çalışmaya karar kılmışlar. 23 Ve oracıkta göğe el kaldırıp şöyle yalvarmışlar Allah'a:

24a-Hey Yüce Tanrı

b Güç ver gücünden

c Ta Hint'ten, Çin'den

Fili böceği

Dalı çiçeği

Yoksulu beyi

Eşçe tatalım

d Hoşça tatalım,

deyip bir ilkbahar sabahı işe koyulmuşlar.

25 İşte o andan beri her gün tan atarken GÜNEŞ döne döne yükselir göğe.

26a -Günaydın! der dağlara, tepelere, b Ninelere ve bebelere "Günaydın!" der. 27a Koca dağlar usulca kımıldar yerinden, b heybetle gürler,

c -Günaydın! derler. 28a Ve bir kedi mırıldar GÜNEŞ'e karşı, *b* esner, *c* gerinir

c -Günaydın! der. 29a Kuş, böcek, yaprak, çiçek hep bir ağızdan tekbir gibi,

b -Günaydın! derler.

30 Her şey dilince Allah'ı anar sabahleyin. 31 Gökler uğul uğul uğuldar. 32 Bu onların sabah duasıdır. 33 Şimdi ulu bir mabettir göğün altı. 34 Herkes tatlı bir telaş içindedir. 35 Yeryüzüne bereket yağar.

36 GÜNEŞ'in bohçası ebemkuşağındaki renklerle doludur. 37 Al, yeşil, mavi, mor... 38 Her şeyi gönlünce giydirip kuşatır. 39 Bir gelin gibi süsler dünyamızı. 40 Göğü ve denizi maviye, çiçekleri bin bir renge boyar. 41 Yaprğa yeşili, elmaya kırmızıyı yakıştırır. 42 Meyvelere tat ve râyiha, güllere koku dağıtır.

43 Her gün akşama kadar çırpınır durur GÜNEŞ. 44 İşi bitince de yorgun ar-
gın, kan-ter içinde, tatlı gülümsemelerle terk eder dünyamızı. 45a Dağların ardın-
da ulu denizlere mi iner, b neyler kim bilir?

46a Şimdi sıra AY'dadır;

b AY teller tüller içinde, nazlı nazlı yükselir göğe. 47 Dilinde de bir türküsü, usul usul yükselir. 48 Beraberinde geceyi getirmiştir, esmer geceyi. 49 Gökyüzün-
de lacivert bir örtü gerer. 50 Köye kente, yazıya yabana, kucak kucak karanlık ve serinlik serper. 51a Serper ki, *b* çiçekler açarken utanmasın, *c* insanlar ve kuşlar utanmadan sevişsinler diye. 52 Yoksa bu koca karanlığın ne gereği vardı...

53 Çiçekler, bizler kan-uykudayken şıp diye açar. 54 Bebekler apansız büyürler sabaha karşı. 55 Onun için ne çiçek açarken bahçıvan, ne de bebek büyürken anne hiç görmemiştir.

56 Gecedir artık. 57 Evli evinde, kuşlar yuvasında, kurtlar ininde, her şey yerli yerindedir. 58 AY, bir anne gibi ayrı gayrı gözetmeden, bütün canlılara uykuyu dağıtır, tatlı uykuyu... 59 Yorgunluğu yıkar arıtır kollardan bacaklardan. 60 Gök-
yüzünü yıldızlarla donatır.

61 Bunları hem bir şimşek kadar hızlı, hem de bir anne gibi usulcacık yapar. 62 Hiç erinip üşenmeden sabaha kadar herkes uyur o çalışır. 63a En tatlı rüyaları gönderir bebelere, *b* en güzel ninniye söyler. 64 Görelim neler söyler:

65a Pencereden süzülürüm

b Ağlarsanız üzülürüm

c Süt sağarım bebelere

d Ben çobanım bulut sürüm

e Ninni iyiye güzele

f Ninni dünyamız düzele

66a Uçun uçun alay alay

b İyilere uçmak kolay

c Ay-Yıldızın gölgesinde

d Derilin başlasın halay

e Ninni iyiye güzele

f Ninni dünyamız düzele

67a Ay bulutun ardındadır

b Masal uyku tadındadır

c Şimdi çocuklar rüyada

d Bir kuşun kanadındadır

e Ninni iyiye güzele

f Ninni dünyamız düzele

68a Bu ninniyle uyur çocuklar, b bütün yeryüzü uyur. 69 Bir alay çocuk rüyalarında kanatları göğü yalayarak uçarlar. 70 Gümüş renkli bulutlar arasında uçarken de şu türküyü söylerler:

71a Uçtuk uçtuk beşikten

b Kanadımız ışıktan

c Şakacıktan kuş olduk

d Kuş olduk şakacıktan

e Yıldız güzel ay güzel

f Ayzıtla Umay güzel

72a Üstümüzde gök çadır

b Yeryüzü uykudadır

c Gökteki yıldızların

d Gölgeleleri sudadır

e Yıldız güzel ay güzel

f Kırdaki akan çay güzel

73a Hayaldendir düştendir

b Bulutlar gümüştedir

c Ay bize ninni söyler

d Ninniler öpüştedir

e Yıldız güzel ay güzel

f Tarlada buğday güzel

74a Gökte ay portakaldır

b Ye de bak tadı baldır

c Bilyemizdir yıldızlar

d Olmaz deme masaldır

e Yıldız güzel ay güzel

f Bar güzel halay güzel

75a Ve böylece AY'la GÜNEŞ kuşların, böceklerin, çiçeklerin ve insanların sevgisini kazanmış; b mutluluğun sırrına ermişler. 76a Tanrı da onlara gücünden güç vermiş, b ölümsüz kılmış. 77a Git gide gençleşmiş, b gitgide güzelleşmişler.

78 Darısı bütün iyilere...

Extended Abstract:

Text is complex structures. The texts are create to verbal or written notification aim. The texts are generated by the composer / sender a notification aim. It must be meaningful for to reach the purpose of writing. It can not be said that the text has a single meaning. Because the texts are considered to be a dynamic process, The texts are not a finished product. The meaning of the text is also given by the reader / listener / solver. It is imperative to resolve it first to understand a text. While texts are defined as meaningful structures, it is important to note that the meaning of the text is solely attributed to the text analyst / reader / listener, not to the text creator. The purpose of creation of the text is to provide communication. Communication refers to the transmission of a message between a sender and a receiver via a channel. Communicating, explaining, and understanding this with movement is the essential element of communication. This shows that each text is created for a purpose. The basic condition of the textual understanding is to solve it. Texts can be analyzed in different ways.

The text can be defined as a linguistic structure composed of sentence and sentence-worthy units which are semantically integral. Texts are structures that make sense. Texts can have as simple meanings as rich meanings. The texts earn this meaning from the sum of the abstract features and the formal features of the text. A text is understood by the author. But the text is not the only meaningful writer. The text is also re-interpreted by the reader and listener.

The texts are created with elements of a language (word or writing) regardless of the way of notification. The texts, which are the carriers of all the elements of the language, are divided into various types. Linguists are analyzing texts in different genres with linguistic methods. To understand the text, we need to analyze it. Different methods can be used to analyze texts. One of these methods is the method of text linguistics. Linguistic knowledge has long seen the sentence as its focus and examined it. Over time, studies have increased in line with the view that sentence and text are not the same, and language knowledge has taken text instead of sentence at the focus point.

Every method has a purpose. It reveals the structures of intentional texts, ie grammatical and contextual forms of construction, and their communicative functions, and demonstrates them with practical examples. The text can be summarized as an understanding of the text based on linguistics as a whole and an understanding of the interconnectedness of the words. Şenöz, (2005), from Heineman / Viehweger, says that one of the foremost tasks of text linguistics is to distinguish text from text and to form criteria for classifying texts.

The examination of literary texts by linguists has long been negated by literary people. Nevertheless, the idea of how language is used in literary texts created with elements of language in the 20th century has become widespread. Disciplines and theories affecting all sciences in the 20th century had affected linguistics too, and new perspectives emerged in text analysis. The opinion that the sentence is focus

of the text analysis were accepted long time with modern linguistics studies. this opinion has left its place to a concept that text is focus of the text analysis. Since the 1960s, in text analysis has been used linguistics method also.

Since the main text of the language linguistics is to look at the text altogether, the texts should be constructions containing certain criteria. According to the classification of Beaugrande and Wolfrang (1981), these criteria are coherence, cohesiveness, purposefulness, cognition, acceptability, situationality, intertextuality. One of the two criteria that is seen as fundamental in the study of the texts is the small structure (cohesiveness) and the other large structure (coherence).

In this work, a literary work of Ali Akbas, “Moon in the Sky is Orange”, was analyzed by linguistic method. The tale was examined at the small structure title in terms of cohesiveness according to the suitability of language information rules in the superficial dimension. Besides, it was examined at the big structure title in terms of consistency in the semantic and functional dimension. The following results were revealed regarding the tale:

- Elements of coherence in the tale were successfully used. Without repeating the words and without it boring for listener or reader, in the tale has been used to anaphoras and cataphoras in order to maintain the connection between words and phrases. Repeats arising from the nature of the tale were seen, they were recorded as species features, not deficiencies.

- As the of feature of genre, apart from the actual message required to be removed from the tale for the purpose of directing good and right, implicit narrations are also included.

- Target group of the tale is both girls and boys as well as adult people. The tale has been enabled internalize by using words expressing real timeframe. Assets that people know exist has been ascribe meaning to with new a look and function with tale heroes. The tale is capable of initiating a mental process in the text solver.

- The events in the tale are not static, they are fluent. The poetic expression, description, associations and alterations in the tale have increased the fluency in tale. Poetry transitions that make the author's being a poet direction foreground have added depth to the manuscript.

- When the fairy tale text is solved by linguistic method, it is found to be successful in small and big structure.